

คู่มือโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จังหวัดนครพนม
กิจกรรม พัฒนาศูนย์เครือข่าย
(การดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนและศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนและการอารักขาพืช)
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕

๑. ที่มาหลักการและเหตุผล/

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จัดตั้งขึ้นจากการที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โดยเน้นให้มีศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรในชุมชน เพื่อให้เป็นจุดถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรของชุมชน และเป็นที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการด้านการเกษตร ประกอบกับในสภาวะปัจจุบันสถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรมีปัญหาในเรื่องต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูง ปัญหาโรค แมลง และพื้นดินขาดความอุดมสมบูรณ์ทำให้ผลผลิตที่ได้มีปริมาณน้อย และมีคุณภาพต่ำ เกษตรกรส่วนใหญ่จึงประสบกับปัญหาการขาดทุน เกิดหนี้สิน และไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชนสำหรับแก้ไขปัญหาของชุมชนและสามารถตอบสนองความต้องการด้านการเกษตรของชุมชน

ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) และ ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการอารักขาพืช การจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช การจัดการดินและการใช้ปุ๋ย ซึ่งเป็นอีกหนึ่งกลไกในการขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) โดย ศดปช. ยังเป็นแหล่งจำหน่ายรวบรวม จัดหาปัจจัยการผลิต รวมไปถึงการบริการวิชาการด้านดินและปุ๋ย การตรวจวิเคราะห์ดิน ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง โดยสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ที่มีองค์ความรู้ด้านดินและปุ๋ย และ ศจช. เป็นกลไกในการขับเคลื่อนองค์ความรู้การจัดการศัตรูพืชที่ถูกต้อง ควบคู่กับการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตชีวภัณฑ์ใช้เองเพิ่มขึ้น เพื่อยกระดับความรู้ด้านเกษตรกรของเกษตรกร สามารถลดต้นทุนการผลิต ยกคุณภาพสินค้าเกษตร เพื่อให้เกษตรกรในชุมชน มีความเข้มแข็งในอาชีพเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการดินและการใช้ปุ๋ย การบริหารจัดการ รวมทั้งการให้บริการทางการเกษตร และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่

๒.๒ เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการจัดการศัตรูพืช เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต รวมทั้งการให้บริการทางการเกษตร และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่

๒.๓ เพื่อให้เกษตรกร ผลิตขยายศัตรูธรรมชาติ ชีวภัณฑ์ และปัจจัยอื่นๆ ที่ใช้สำหรับควบคุมศัตรูพืชได้ด้วยตนเอง รวมทั้งจัดหาและบริการจำหน่ายปัจจัยชีวภัณฑ์ เพื่อเพิ่มคุณภาพผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มรายได้ อย่างยั่งยืน

๒.๔ เพื่อเป็นกลไกในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่

๓. เป้าหมาย สถานที่ดำเนินการ/: เกษตรกรศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนจำนวน ๑๒ ศูนย์ และ

ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จำนวน ๓๖ ศูนย์ ในพื้นที่จังหวัดนครพนม

๔. กิจกรรม/วิธีการดำเนินงาน

๔.๑ พัฒนาศักยภาพการดำเนินงานและการให้บริการของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.)

๑) การดำเนินกิจกรรมกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร ประกอบด้วย ๒ กิจกรรมหลัก ดังนี้

๑.๑) พัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ต้นแบบด้านการจัดการศัตรูพืชโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร ดำเนินการโดย

๑.๑.๑) สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ อบรมถ่ายทอดความรู้ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรด้วยรูปแบบที่เหมาะสมตามสถานการณ์ของแต่ละพื้นที่ให้แก่ ศจช. จังหวัดละ ๑ ศูนย์ ๆ ละ ๑๐ ราย โดยจำนวนครั้งในการจัดกระบวนการให้พิจารณาตามความเหมาะสม ให้ครอบคลุมตลอดฤดูกาลผลิตสมาชิก ศจช. ต้องเข้ารับการอบรม ฝึกปฏิบัติ และเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องตลอดฤดูกาลเพาะปลูก

๑.๑.๒) คัดเลือก ศจช. ที่มีความพร้อมในการเรียนรู้ หรือไม่เคยได้รับ การถ่ายทอดความรู้ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรมาก่อน หรือเกษตรกรทั่วไปที่มีความสนใจ ก็สามารถรวมกลุ่มจัดตั้งเป็น ศจช. ใหม่ได้ (ตามหลักเกณฑ์การจัดตั้ง ศจช.) ทั้งนี้ ศจช. ที่ผ่านการถ่ายทอดความรู้ จะจัดตั้งเป็นโรงเรียนเกษตรกรต้นแบบ ระดับจังหวัด ต่อไป

๑.๑.๓) เลือกชนิดพืชในการเรียนรู้ จำนวน ๑ ชนิด โดยขึ้นอยู่กับความต้องการของสมาชิก ศจช. และต้องเป็นพืชชนิดเดียวกับแปลงเรียนรู้โรงเรียนเกษตรกร (ตามกิจกรรมจัดทำแปลงเรียนรู้โรงเรียนเกษตรกร) เพื่อให้เกษตรกรได้ฝึกปฏิบัติจริง และเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

๑.๑.๔) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่เป็นทีมวิทยากรกระบวนการ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ที่ได้รับการฝึกปฏิบัติการเป็นวิทยากรกระบวนการจากกรมส่งเสริมการเกษตรมาแล้ว เจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช (ศทอ.) และวิทยากรจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมทำหน้าที่เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิก ศจช. ต่อไป

๑.๒) จัดทำแปลงเรียนรู้โรงเรียนเกษตรกร ดำเนินการโดย

๑.๒.๑) สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ และ ศจช. (ที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา ศจช. ต้นแบบด้านการจัดการศัตรูพืชโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร) ร่วมกันจัดทำแปลงเรียนรู้เพื่อใช้เป็นแปลงที่เกษตรกรจะร่วมกันศึกษา ฝึกหัด เรียนรู้ ทดลอง เปรียบเทียบ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกษตรกรต้องการ หรือควรที่จะเรียนรู้ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของโรงเรียนเกษตรกร

๑.๒.๒) จัดทำแปลงเรียนรู้ จังหวัด ๆ ละ ๑ แปลง พื้นที่ประมาณ ๑ ไร่ หรือพิจารณาขนาดพื้นที่ตามความเหมาะสมกับชนิดพืช (ชนิดพืชที่เกษตรกรเลือกเรียนรู้ต้องเป็นชนิดเดียวกับที่อบรมในกิจกรรมพัฒนา ศจช. ต้นแบบด้านการจัดการศัตรูพืชโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร) และควรจะมีแปลงเปรียบเทียบเพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้ เช่น แปลงที่เกษตรกรปฏิบัติด้วยวิธีปัจจุบันของเกษตรกร หรือแปลงที่มีการใช้สารเคมีมาโดยตลอด หรือแปลงที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยง ต่อการระบาดของศัตรูพืช เป็นต้น เพื่อใช้เปรียบเทียบผลการปฏิบัติกับแปลงเรียนรู้

๒) จัดกระบวนการเรียนรู้แก่เกษตรกรเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพ ศจช.

การจัดกระบวนการเรียนรู้แก่เกษตรกร ด้วยรูปแบบที่เหมาะสมตามสถานการณ์ของแต่ละพื้นที่ เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพ ศจช. มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพ ศจช. ผ่านกระบวนการถ่ายทอดความรู้ด้านการอารักขาพืช และส่งเสริมกระบวนการกลุ่มแก่เกษตรกรสมาชิก ศจช. โดยมีเป้าหมายคือ ศจช. ที่จัดตั้งใหม่ และ ศจช. ระดับ B หรือ C ที่มีศักยภาพในการพัฒนาสู่ระดับที่สูงขึ้น

สำนักงานเกษตรจังหวัดร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านการอารักขาพืชแก่สมาชิก ศจช. ๑ ละ ๑๕ ราย จำนวน ๒ ครั้ง เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพ ศจช. (ให้พิจารณา ศจช. ที่จัดตั้งใหม่เป็นอันดับแรก ศจช. ระดับ B และ C ที่มีศักยภาพในการพัฒนาสู่ระดับที่สูงขึ้น และไม่ควรเป็น ศจช. เป้าหมายภายใต้กิจกรรมพัฒนา ศจช. ต้นแบบด้านการจัดการศัตรูพืชโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร หากไม่มี ให้อยู่ในดุลยพินิจของสำนักงานเกษตรจังหวัด) โดยเกษตรกรที่ร่วมกิจกรรมครั้งแรก และครั้งที่ ๒ อาจเป็นรายเดียวกันหรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ และแนวทางการพัฒนาสมาชิก ศจช. ของแต่ละพื้นที่นั้น ๆ ทั้งนี้ หากเกษตรกรที่ไม่ได้เป็นสมาชิก ศจช. มีความสนใจร่วมกระบวนการเรียนรู้ สามารถพิจารณาให้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นการเพิ่มเติมได้

๓) สนับสนุนวัสดุผลิตปัจจัยควบคุมศัตรูพืช

๓.๑) สนับสนุนวัสดุผลิตเชื้อจุลินทรีย์พร้อมใช้

สำนักงานเกษตรจังหวัดร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอ ดำเนินการจัดซื้อ จัดหา วัสดุอุปกรณ์ และปัจจัยสำหรับใช้ในการผลิตจุลินทรีย์ และแมลงศัตรูธรรมชาติควบคุมศัตรูพืชที่จำเป็น สนับสนุนแก่ ศจช. ทั้งนี้ การสนับสนุนวัสดุผลิตปัจจัยควบคุมศัตรูพืชทั้งชนิด และปริมาณ ขอให้พิจารณาตามความต้องการ ความเหมาะสมของ ศจช. โดยคำนึงถึงการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าเป็นหลักสำคัญ รวมถึงพิจารณาจำนวนวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่เดิมแล้วของแต่ละ ศจช. โดยไม่จำเป็นต้องจัดซื้อ จัดหาในชนิด และปริมาณที่เท่ากันทุก ศจช.

๔) สนับสนุนการสำรวจและติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช โดยสนับสนุนการสำรวจ ติดตาม

สถานการณ์ศัตรูพืชใน ศจช. และพื้นที่เสี่ยง ดำเนินการโดย

๔.๑) สำนักงานเกษตรจังหวัด (กลุ่มอารักขาพืช) ร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอ คัดเลือกพื้นที่ดำเนินการที่มีความเหมาะสมเป็นแปลงตัวแทนในการสำรวจ และดำเนินการสำรวจติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช ประกอบด้วย

๔.๑.๑) แปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชของ ศจช. ใน ๑๒ อำเภอๆ ละ ๒ ศจช. รวม ๒๔ แปลง โดยคัดเลือกแปลงที่ดำเนินการปลูกพืชหลักหรือพืชรองขึ้นอยู่กับสถานการณ์การเพาะปลูกขณะนั้น และสำรวจสถานการณ์ศัตรูพืชทุกสัปดาห์ ตามแบบสำรวจและประเมินสถานการณ์ที่กองส่งเสริม การอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ยกำหนด นำข้อมูลที่สำรวจได้มาวิเคราะห์สถานการณ์การระบาด เพื่อแจ้งเตือนภัยในพื้นที่พร้อมรายงานข้อมูลออนไลน์ผ่านระบบแปลงติดตามสถานการณ์การระบาดศัตรูพืชของกองส่งเสริม

๔.๑.๒) แปลงติดตามสถานการณ์ในพื้นที่เสี่ยง (สำหรับพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ และเป็นแปลงที่ไม่ซ้ำกับแปลงติดตามฯ ของ ศจช.) รวม ๑๔ แปลง (ข้าว ๘ แปลง มันสำปะหลัง ๕ แปลง และยางพารา ๑ แปลง) โดยเลือกแปลง สำรวจที่เหมาะสมแต่ให้มีการกระจายตัวอย่างสม่ำเสมอในพื้นที่ ดำเนินการสำรวจทุกสัปดาห์ ตามแบบสำรวจและประเมินสถานการณ์ที่กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ยกำหนด นำข้อมูลที่สำรวจได้มาวิเคราะห์สถานการณ์การระบาดเพื่อแจ้งเตือนภัยในพื้นที่ พร้อมรายงานข้อมูลออนไลน์ผ่านระบบรายงานสารสนเทศข้อมูลเพื่อการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย (<https://report-ppsf.doae.go.th>)

ตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงเก็บเกี่ยว โดยหากจังหวัดมีความประสงค์ในการเปลี่ยนแปลงชนิดพืช ให้แจ้งกรมส่งเสริมการเกษตรทราบ โดยการคัดเลือกพื้นที่จากคุณสมบัติต่อไปนี้

- พื้นที่ที่มีประวัติการระบาดของศัตรูพืช โดยพิจารณาพื้นที่ที่เคยเกิดการระบาดของศัตรูพืชในฤดูกาลที่ผ่านมา
- พื้นที่เสี่ยงต่อการระบาดของศัตรูพืช เช่น พื้นที่ใช้พันธุ์อ่อนแอ พื้นที่ใช้สารเคมีอย่างต่อเนื่อง

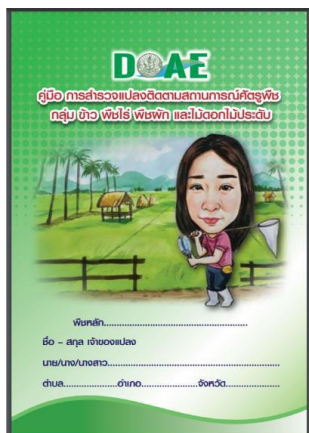
- พื้นที่ไม่เคยเกิดการระบาดของศัตรูพืช

๔.๑.๓) กำหนดขนาดพื้นที่ของแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชที่เหมาะสมในเรื่อง ความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล เวลา และแรงงาน โดยเทียบกับขนาดแปลงที่เคยดำเนินการ คือ

- ข้าว (นาดำ นาหว่าน) ขนาดแปลงประมาณ ๑ ไร่
- พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ ขนาดแปลงประมาณ ๑ งาน
- พืชไร่ ขนาดแปลงประมาณ ๑ ไร่
- ไม้ผล ไม้ยืนต้น สักราง ๑๐ ต้น ขนาดแปลงประมาณ ๑ ไร่

๔.๑.๔) กำหนดรูปแบบการสำรวจที่เหมาะสมกับชนิดพืชและวิธีการปลูก เพื่อสุ่มสำรวจศัตรูพืช ศัตรูธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมในแปลง ซึ่งมีหลายรูปแบบ ทั้งนี้ควรมีการกระจายจุดสุ่มที่สม่ำเสมอครอบคลุมทั้งแปลง จากนั้นพิจารณาในเรื่องความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล เวลา และแรงงาน โดยเทียบกับรูปแบบที่เคยดำเนินการ คือ การเดินแบบทแยงมุม การเดินแบบซิกแซก การเดินกระจายทั่วแปลง การเดินสำหรับแปลงที่ยกร่อง กรณีไม้ผล สักราง ๑๐ ต้น ต้นละ ๔ ทิศ (ทิศละ ๒ ยอด) รวมทั้งบริเวณกิ่ง/ลำต้นและรอบโคนต้น การสำรวจแปลงยิ่งจำนวนจุดสำรวจมาก ความแม่นยำก็ยิ่งมีมากขึ้นด้วย และไม่จำเป็นต้องซ้ำจุดสำรวจเดิมในแต่ละสัปดาห์

๔.๑.๕) กำหนดจำนวนจุดสำรวจและจำนวนต้นพืชที่สำรวจในแต่ละจุด เพื่อสำรวจศัตรูพืช และศัตรูธรรมชาติ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องในแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช ซึ่งต้องดำเนินการปฏิบัติเป็นประจำทุกสัปดาห์ตลอดฤดูกาลปลูกพืช ข้อมูลที่ต้องสำรวจเพื่อการเก็บข้อมูลในแปลง เช่น ข้อมูลศัตรูพืชทุกระยะการเจริญตั้งแต่ระยะไข่ ตัวอ่อน และตัวเต็มวัย อาการผิดปกติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับต้นพืช ศัตรูธรรมชาติที่พบ และสภาพแวดล้อมในขณะนั้น เพื่อการติดตาม เฝ้าระวังศัตรูพืชไม่ให้เกิดการระบาดจนส่งผลกระทบต่อผลผลิตของเกษตรกรและเฝ้าระวังการเข้าทำลายของศัตรูพืชจากแหล่งอื่นที่อาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่นั้น ๆ โดยพิจารณาความเหมาะสมระหว่างความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล เวลา และแรงงาน โดยเทียบกับรูปแบบที่เคยดำเนินการ คือ จุดสำรวจ ๑๐ จุด ๆ ละ ๑๐ ต้น เน้นให้กระจายครอบคลุมทั้งแปลง จากนั้นบันทึกข้อมูลจุดสำรวจข้อมูลที่ต้องจดบันทึก ได้แก่ ข้อมูลศัตรูพืชทุกระยะการเจริญตั้งแต่ระยะไข่ ตัวอ่อน และตัวเต็มวัย อาการผิดปกติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับต้นพืช ศัตรูธรรมชาติที่พบ ซึ่งจะบันทึกข้อมูลทุกจุดสำรวจ สำหรับข้อมูลสภาพแวดล้อมบันทึกในภาพรวมของแปลงลงในแบบสำรวจแปลง

โดยสามารถดาวน์โหลดไฟล์คู่มือสำรวจแปลง ติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชได้ทางเว็บไซต์กองส่งเสริมการอารักขาพืช และจัดการดินปุ๋ย หรือ QR code นี้

๕) ประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อน ศจช. และแปลงใหญ่ระดับจังหวัด

สำนักงานเกษตรจังหวัด จัดประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการขับเคลื่อน ศจช. และคณะกรรมการขับเคลื่อนแปลงใหญ่ จำนวน ๑ ครั้ง อย่างน้อย ๒๐ คน ด้วยรูปแบบที่เหมาะสมตามสถานการณ์ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานเครือข่ายระหว่าง ศจช. และแปลงใหญ่ เช่น การเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการผลิต และด้านการตลาด เป็นต้น นำสู่การบูรณาการการขับเคลื่อนการเกษตรร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

๖) ประกวด ศจช. ดีเด่น

๖.๑) ระดับจังหวัด

สำนักงานเกษตรจังหวัด ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือก ศจช. ดีเด่น ระดับจังหวัด และดำเนินการคัดเลือก ศจช. ที่มีผลสำเร็จในการดำเนินงานจังหวัดละ ๑ ศูนย์ โดยใช้หลักเกณฑ์ การคัดเลือก ศจช. ดีเด่น ตามที่ กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ยกำหนดไว้ในการประกอบการพิจารณา พร้อมรายงานผลให้สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร และกรมส่งเสริมการเกษตรทราบ เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว

๔.๒ พัฒนาศูนย์เครือข่าย (ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน)

๑.) ขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) และการเชื่อมโยงเครือข่าย

๑.๑) ประชุมเครือข่ายเจ้าหน้าที่ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ระดับจังหวัดและอำเภอ

สำนักงานเกษตรจังหวัด จัดประชุมเครือข่ายเจ้าหน้าที่ ศดปช. ระดับจังหวัด และอำเภอ อย่างน้อย ๑ ครั้ง เพื่อให้เจ้าหน้าที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การขยายผลการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิตปัญหาอุปสรรควางแผนการขยายผลการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต และการศึกษาวิจัยด้านดินปุ๋ยหรือด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของการแก้ไขปัญหาที่พบในพื้นที่ และร่วมทำกิจกรรมเพื่อขยายผลการใช้ปุ๋ย เพื่อลดต้นทุนการผลิต และต่อยอดไปสู่กิจกรรมอื่นที่จะนำไปสู่การลดต้นทุนการผลิตและพัฒนาคุณภาพสินค้าทั้งระบบ

๑.๒) จัดเวทีถอดบทเรียนศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศตปช.)

สำนักงานเกษตรอำเภอ จัดเวทีให้สมาชิก ศตปช. อย่างน้อย ๑ ครั้ง ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ความสำเร็จในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศตปช. ในการขยายผลการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต รวมทั้งปัญหาอุปสรรคที่พบ วางแผนร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคเพื่อการขยายผลการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิตไปสู่ชุมชนให้กว้างขวางมากขึ้น การรวบรวมจัดหาแม่ปุ๋ย และปัจจัยการผลิตอื่นที่มีคุณภาพดี ราคาถูก การหาแนวทางการต่อยอดไปสู่การทำธุรกิจดินปุ๋ยและประชาสัมพันธ์กิจกรรมของ ศตปช. ไปสู่สาธารณชน

๑.๓) ประกวดศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศตปช.)

สำนักงานเกษตรจังหวัดร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอ ดำเนินการคัดเลือก ศตปช. ที่มีผลสำเร็จในการดำเนินการดีเด่น ตามหลักเกณฑ์ที่กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ยกำหนด โดยใช้แบบสัมภาษณ์และการลงพื้นที่เพื่อประเมินผลสำเร็จ ถอดองค์ความรู้ปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จ และพิจารณาคัดเลือก ศตปช. ที่มีผลสำเร็จดีเด่น ปี ๒๕๖๕ จังหวัดละ ๑ ศูนย์ พร้อมทั้งดำเนินการจัดทำสื่อวีดิทัศน์ความยาว ๓-๕ นาที เพื่อแสดงให้เห็นผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมและปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จ ที่เข้าใจได้ง่าย ส่งสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร และเผยแพร่สู่สาธารณชน เพื่อประชาสัมพันธ์ แนะนำศูนย์ต้นแบบและให้ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนอื่น ๆ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองต่อไป

๑.๔) ปรับปรุงฐานข้อมูล ศตปช. ใน application รู้ดิน รู้ปุ๋ย

สำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงานเกษตรอำเภอร่วมกับ ศตปช. จัดเก็บและปรับปรุงข้อมูลสมาชิก ศตปช. ให้เป็นปัจจุบัน รวมทั้งข้อมูลผลวิเคราะห์ดินและข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องของเกษตรกรที่มาใช้บริการด้านดินและปุ๋ยเพื่อบันทึกลงใน application รู้ดิน รู้ปุ๋ย

๒) พัฒนาศักยภาพการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนและถ่ายทอดเทคโนโลยี

ด้านการจัดการดินและปุ๋ย

๒.๑) สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของ ศตปช.

สำนักงานเกษตรจังหวัด ร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอ สนับสนุนงบประมาณ ในการจัดซื้อจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นให้กับ ศตปช. ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาธุรกิจบริการดินและปุ๋ยเพื่อชุมชน (One Stop Service) เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมของ ศตปช. ตามบทบาทภารกิจของ ศตปช. เช่น ชุดตรวจสอบ N P K และ pH ในดินแบบรวดเร็ว ชุดน้ำยาเติม ปัจจัยการผลิต เช่น แม่ปุ๋ย วัสดุปรับปรุงดิน เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น รวมถึงการจัดพิมพ์แผนที่ชุดดินระดับตำบล แผ่นพับประชาสัมพันธ์ ศตปช. เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ในการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านดินและ ปุ๋ย การให้บริการตรวจวิเคราะห์ดิน และคำแนะนำการจัดการดิน ชุดดินและการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน หรือปุ๋ยสั่งตัด ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยชีวภาพในพืชที่สามารถใช้ได้ แก่สมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนและเกษตรกรอื่นในชุมชน

๒.๒) สนับสนุนการจัดทำสถานีเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการจัดการดินและปุ๋ย

สำนักงานเกษตรจังหวัดดำเนินการจัดทำสื่อ เอกสารด้านการจัดการดินและปุ๋ย นิทรรศการเพื่อสนับสนุนการจัดทำสถานีเรียนรู้ ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการจัดการดินและปุ๋ย ให้แก่เกษตรกรในการเรียนรู้

๒.๓) จัดทำแปลงเรียนรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ย

สำนักงานเกษตรอำเภอคัดเลือกเกษตรกรสมาชิกของ ศดปช. ที่สามารถเป็นวิทยากรเกษตรในการถ่ายทอดความรู้ไปสู่เกษตรกรในชุมชน เพื่อจัดทำแปลงเรียนรู้การจัดการดินและการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต จำนวน ๑ แปลง ขนาดพื้นที่ตามความเหมาะสม โดยมีเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัด เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ โดยใช้เป็นจุดถ่ายทอดความรู้และขยายผลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามความเหมาะสม ได้แก่ การใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินหรือปุ๋ยสั่งตัด การใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินหรือปุ๋ยสั่งตัดร่วมกับ การใช้ปุ๋ยชีวภาพ (ในพืชที่สามารถดำเนินการได้) การใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยหมักเติมอากาศ ปุ๋ยพืชสด หรือการไถกลบตอซึ่งพืชหลัก เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน และปรับปรุงโครงสร้างของดินและ/หรือปุ๋ยชีวภาพ โดยต้องมีการเปรียบเทียบกับแปลงที่เกษตรกรใช้ปุ๋ย ตามวิธีการของเกษตรกร เพื่อให้เห็นความแตกต่างของต้นทุนการผลิตและผลผลิต รวมถึงความแตกต่างในแง่อื่น ๆ เช่น ความแข็งแรง ความทนทานต่อโรคแมลงของต้นพืช ต้นทุนการใช้สารเคมี โดยทั้ง ๒ แปลง ต้องมีการปฏิบัติแบบเดียวกัน ยกเว้นเฉพาะเรื่องการใช้ปุ๋ยที่แตกต่างกัน (สูตรปุ๋ยและจำนวนครั้งในการใส่ให้เป็นไปตามคำแนะนำ)

- เจ้าหน้าที่อำเภอร่วมกับเกษตรกรเจ้าของแปลงเรียนรู้จัดเก็บข้อมูลตามแบบเก็บข้อมูลแปลงเรียนรู้

- สำนักงานเกษตรจังหวัด หรือสำนักงานเกษตรอำเภอ จัดทำป้ายแปลงเรียนรู้เพื่อแสดงรายละเอียดของการจัดทำแปลงเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานให้กับเกษตรกรสมาชิก ศดปช. และเกษตรกรในชุมชนได้ทราบ

๓) เสริมสร้างความรู้และทักษะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

๓.๑) ขับเคลื่อนการดำเนินงานและการให้บริการคลินิกพืชระดับพื้นที่

๓.๑.๑) สำนักงานเกษตรจังหวัดขับเคลื่อนการดำเนินงานคลินิกพืชให้ครอบคลุมทั้งด้านการพัฒนาเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอและด้านการให้บริการในพื้นที่

๓.๑.๒) ด้านการพัฒนาเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ โดยจัดทำแนวทางและดำเนินการพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้เกี่ยวกับการวินิจฉัยอาการผิดปกติที่พบเป็นประจำในพื้นที่ รวมถึงศัตรูพืชสำคัญและการจัดการ ทั้งนี้ ขอให้บูรณาการกับงบประมาณจังหวัดหรืองบประมาณที่ได้รับจากกิจกรรมอื่นที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ โดยจังหวัดสามารถพิจารณารูปแบบการพัฒนาตามที่เหมาะสม เช่น จัด workshop ให้เจ้าหน้าที่ฝึกปฏิบัติการวินิจฉัยอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง โดยเชิญวิทยากรจากศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จัดทำคลิปความรู้เผยแพร่ทางออนไลน์ จัดทำสื่อความรู้ช่วยสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่

๕. แผนปฏิบัติงาน

กิจกรรม/ขั้นตอน	แผนปฏิบัติงาน											
	ปี ๒๕๖๔			ปี ๒๕๖๕								
	ต.ค. ๖๓	พ.ย. ๖๓	ธ.ค. ๖๓	ม.ค. ๖๔	ก.พ. ๖๔	มี.ค. ๖๔	เม.ย. ๖๔	พ.ค. ๖๔	มิ.ย. ๖๔	ก.ค. ๖๔	ส.ค. ๖๔	ก.ย. ๖๔
พัฒนาศักยภาพการดำเนินงานและการให้บริการของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.)												
๑. พัฒนา ศจช. ต้นแบบด้านการจัดการศัตรูพืชโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน			**	**	**	**						
๒. จัดทำแปลงเรียนรู้โรงเรียนเกษตรกร			**	**								
๓. จัดกระบวนการเรียนรู้แก่เกษตรกร เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพ ศจช.							**					
๔. สนับสนุนวัสดุผลิตปัจจัยควบคุมศัตรูพืช												
- สนับสนุนวัสดุผลิตเชื้อจุลินทรีย์พร้อมใช้					**							
๕. สนับสนุนการสำรวจและติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช												
- สนับสนุนการสำรวจ ติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชใน ศจช. และพื้นที่เสี่ยง				**								
๖. ประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อน ศจช. และแปลงใหญ่ระดับจังหวัด							**					
๗. ประกวด ศจช. ดีเด่น ระดับจังหวัด										**		
กิจกรรมการพัฒนาศูนย์เครือข่าย (ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน)												
๑. ขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนและการเชื่อมโยงเครือข่าย												
- ประชุมเครือข่ายเจ้าหน้าที่ ศดปช. ระดับจังหวัดและอำเภอ							**					
- จัดเวทีถอดบทเรียน ศดปช.								**				
- ประกวดศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน										**		
- ปรับปรุงฐานข้อมูล ศดปช. ใน app. รู้ดิน รู้ปุ๋ย				**								
๒. พัฒนาศักยภาพการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการจัดการดินและปุ๋ย							**					
- สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของ ศดปช.												
- สนับสนุนการจัดทำสถานีเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการจัดการดินและปุ๋ย								**				
๓. จัดทำแปลงเรียนรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ย							**					
๓. เสริมสร้างความรู้และทักษะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่												
๑. ขับเคลื่อนการดำเนินงานและการให้บริการคลินิกพืชระดับพื้นที่								**				

๖. งบประมาณทั้งสิ้น ๔๕๗,๒๐๐ บาท (สี่แสนห้าหมื่นเจ็ดพันสองร้อยบาทถ้วน)

๖.๑ พัฒนาศักยภาพการดำเนินงานและการให้บริการของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.)

๖.๑.๑ พัฒนา ศจช. ต้นแบบด้านการจัดการศัตรูพืชโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน งบประมาณ ๑๖,๐๐๐ บาท (จังหวัดเบิกจ่าย)

๖.๑.๒ จัดทำแปลงเรียนรู้โรงเรียนเกษตรกร งบประมาณ ๒๐,๐๐๐ บาท (จังหวัดเบิกจ่าย)

๖.๑.๓ จัดกระบวนการเรียนรู้แก่เกษตรกร เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพ ศจช. ๗๒,๐๐๐ บาท (อำเภอเบิกจ่าย)

๖.๑.๔ สนับสนุนวัสดุผลิตเชื้อจุลินทรีย์พร้อมใช้ งบประมาณ ๖๐,๐๐๐ บาท (จังหวัดเบิกจ่าย)

๖.๑.๕ สนับสนุนการสำรวจ ติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชใน ศจช. และพื้นที่เสี่ยง งบประมาณ ๑๕,๒๐๐ บาท (จังหวัดเบิกจ่าย)

๖.๑.๖ ประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อน ศจช. และแปลงใหญ่ระดับจังหวัด งบประมาณ ๕,๐๐๐ บาท (จังหวัดเบิกจ่าย)

๖.๑.๗ ประกวด ศจช. ดีเด่น ระดับจังหวัด งบประมาณ ๑๐,๐๐๐ บาท (จังหวัดเบิกจ่าย)

๖.๒ กิจกรรมการพัฒนาศูนย์เครือข่าย (ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน)

๖.๒.๑ ขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนและการเชื่อมโยงเครือข่าย

๑) ประชุมเครือข่ายเจ้าหน้าที่ ศดปช. ระดับจังหวัด งบประมาณ ๕,๐๐๐ บาท (จังหวัดเบิกจ่าย)

๒) จัดเวทีถอดบทเรียน ศดปช. งบประมาณ ๓๖,๐๐๐ บาท (อำเภอเบิกจ่าย)

๓) ประกวดศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน งบประมาณ ๑๐,๐๐๐ บาท (จังหวัดเบิกจ่าย)

๔) ปรับปรุงฐานข้อมูล ศดปช. ใน app. รู้ดิน รู้ปุ๋ย งบประมาณ ๕,๐๐๐ บาท (จังหวัดเบิกจ่าย)

๖.๒.๒ พัฒนาศักยภาพการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการจัดการดินและปุ๋ย

๑) สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของ ศดปช. งบประมาณ ๑๒๐,๐๐๐ บาท (จังหวัดเบิกจ่าย)

๒) สนับสนุนการจัดทำสถานีเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการจัดการดินและปุ๋ย

งบประมาณ ๑๐,๐๐๐ บาท (จังหวัดเบิกจ่าย)

๓) จัดทำแปลงเรียนรู้ด้านการจัดการดินและปุ๋ย งบประมาณ ๖๐,๐๐๐ บาท (อำเภอเบิกจ่าย)

๖.๓ เสริมสร้างความรู้และทักษะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

๖.๓.๑ ขับเคลื่อนการดำเนินงานและการให้บริการคลินิกพืชระดับพื้นที่ งบประมาณ ๑๓,๐๐๐ บาท (จังหวัดเบิกจ่าย)

๗. ตัวชี้วัดโครงการ

เชิงปริมาณ

- มีแปลงต้นแบบการจัดการศัตรูพืชโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จำนวน ๑ แปลง
- มี ศจช. ต้นแบบด้านการจัดการศัตรูพืชโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจำนวน ๑ ศูนย์
- มีแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชใน ศจช. และพื้นที่เสี่ยง จำนวน ๓๘ แปลง
- มีแปลงเรียนรู้ด้านจัดการดินและปุ๋ย จำนวน ๑๒ แปลง
- มีสถานีเรียนรู้เทคโนโลยีด้านการจัดการดินและปุ๋ย จำนวน ๑ สถานี

เชิงคุณภาพ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนและศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน สามารถเป็นกลไกการขับเคลื่อนของ ศพก. ด้านการจัดการศัตรูพืชและดินปุ๋ยของชุมชน เป็นแหล่งให้ความรู้และบริการในการตรวจวิเคราะห์ดิน จัดหาแม่ปุ๋ย หรือผลิขยายชีวภัณฑ์ และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับแปลงใหญ่ให้สามารถลดต้นทุนการผลิตได้

๘. ผลผลิต ผลลัพธ์

ผลผลิต (output)

- เกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนและศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ได้รับการถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งสิ้น ๙๖๐ คน

- ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ๓๖ ศูนย์ และศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ๑๒ ศูนย์ ได้รับการสนับสนุน การวัสดุปัจจัยการดำเนินงาน

ผลลัพธ์ (Outcome)

- เกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนและศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ ร้อยละ ๗๐ สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง

- เกษตรกรศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับแปลงใหญ่ ชุมชน สามารถลดต้นทุน การผลิตจากปุ๋ยเคมีได้ อย่างน้อยร้อยละ ๕

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนและศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน นำความรู้ที่ได้รับนำไปปฏิบัติ เพื่อลดต้นทุนการผลิต และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับ แปลงใหญ่ ชุมชน เพื่อขยายความรู้ไปสู่การ ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และคุณภาพที่ชีวิตที่ดีและมีความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกรกรรม

๑๐. หน่วยงาน/ผู้รับผิดชอบ กลุ่มอารักขาพืช

นางสาวชไมพร พรหมจรรย์ ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ

โทร. ๐-๔๒๕๑-๒๔๖๗